

จดหมายข่าว (E-Newsletter):

The Agricultural Economics Society of Thailand
Under Royal Patronage (AEST)

สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ 2565

การสัมมนาวิชาการ

DISRUPTIVE CHANGE
เกษตรไทย ต้อง เปลี่ยนโฉม

#Disruptive #Change #Resilience #Adaptive #Way Forward

สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้จัดงานสัมมนาวิชาการเรื่อง “Disruptive change เกษตรไทยต้องเปลี่ยนโฉม” โดยได้เรียนเชิญท่าน ดร.เฉลิมชัย ศรีอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มาเป็นองค์ปาฐกถาพิเศษหัวข้อ “นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” และ ดร.ภกเปลว กองจันทร์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มาเป็นผู้บรรยายพิเศษในหัวข้อ “การปรับตัวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” ก่อนเริ่มเวทีเสวนาในหัวข้อหลัก “Disruptive change: เกษตรไทยต้องเปลี่ยนโฉม” โดยมีผู้ร่วมเวทีเสวนา 4 ท่าน ประกอบด้วย นายโตปาส พิงบุญ ฌอชญา นายกสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, รศ.ดร.วิษณุ อรรถวานิช คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คุณผกากาญจน์ ภูพุดตาน เกษตรกรผู้ปลูกข้าว, คุณสมิต ทวีเลิศนิธิ กรรมการผู้จัดการบริษัทนิธิฟู้ดส์ จำกัด โดยมีนายฉันทนนท์ วรรณเขจร เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นผู้ดำเนินรายการ เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2564 ณ ห้องประชุม 3 ชั้น 3 อาคารนวัตกรรม สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นผู้ดำเนินรายการ โดยเวทีสัมมนาดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับทราบแนวนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทิศทางการปรับตัวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อยกระดับการพัฒนาภาคการผลิตและการตลาด ให้พร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจน ข้อปัญหาอุปสรรค และความท้าทายของภาคเกษตรไทย

• ขอขอบคุณ คุณวรภัทร จิตรไพศาลศรี สถาบันคลังสมองของชาติ ที่ได้จัดเตรียมข้อมูลดังกล่าวขึ้นเป็นจดหมายข่าว (e-newsletter)

^{1/} สามารถดูย้อนหลังได้ที่ <https://www.youtube.com/watch?v=wQHJFBErTsY>

จดหมายข่าว (e - newsletter) ฉบับนี้ ได้นำรายละเอียดจากเวทีสัมมนาวิชาการดังกล่าวมานำเสนอโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ข้อเสนอจากปาฐกถาพิเศษ “นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” โดย ดร.เฉลิมชัย ศรีอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีประเด็นและรายละเอียดดังนี้

เกษตรกรเป็นผู้ที่มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี แต่ความจำเป็นในบางเรื่องยังเป็นข้อจำกัด และเป็นปัญหาสะสมมาหลายสิบปี ฉะนั้น ถึงเวลาที่จะต้องเปลี่ยน ซึ่งเชื่อมั่นได้ว่าเกษตรกรและข้าราชการเป็นผู้มีศักยภาพที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมองว่าการเกษตรคือ “ธุรกิจ” ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นเป้าหมายเดียวกัน วิฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อาจเป็นจุดเริ่มต้นที่จะพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส ภาคเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยการเปลี่ยนแปลงจะสัมฤทธิ์ผลได้ย่อมต้องอาศัยกลไกสำคัญจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคเกษตร และตัวเกษตรกร เพื่อร่วมกันวางแผนระบบการบริหารจัดการ กำหนดเป้าหมาย และทิศทางที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนภาคเกษตรภายใต้วิฤตการณ์ หรือปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

1) ด้านเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย ยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมมากนัก ไม่ค่อยรับรู้ถึงกฎระเบียบและบริบทของโลก ซึ่งจะต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์โลก ตามกฎระเบียบและ บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงเกษตรกรมักทำการเกษตรแบบเคยชินตามที่ได้รับรู้และรับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งการทำเกษตรแบบเดิมมีข้อดีที่เป็นประโยชน์คือ เกษตรกรสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปถ่ายทอดในการเป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์เฉพาะทาง จึงต้องนำข้อดีนี้ไปพิจารณาร่วมด้วยว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร นอกจากนี้ ความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างแท้จริง และให้ทุกคนในสังคมเห็นความสำคัญของเกษตรกรว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีเกียรติ เป็นแกนหลักของสังคมและประเทศ มีรายได้ที่ไม่น้อยหน้าอาชีพอื่น ซึ่งหากมีคนรุ่นใหม่เข้ามาสู่ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น จะสามารถนำความรู้จากที่ได้เรียนรู้มาใช้และต่อยอดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ ที่จะเข้ามาใหม่ในอนาคตได้ง่ายขึ้น

2) ด้านการผลิต

ภาคการผลิตยังต้องพึ่งพาสภาพดินฟ้าอากาศเป็นหลัก “น้ำ” เป็นหัวใจสำคัญของภาคเกษตร ที่ผ่านมภาคเกษตรประสบปัญหาจากสถานการณ์น้ำที่ซ้ำซากมาโดยตลอด ทั้งสถานการณ์อุทกภัยและภัยแล้งจึงเป็นเรื่องสำคัญ **ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ** ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบควรต้องเข้าไปดูแลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงรัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับโครงการและนโยบายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากประชากรไทยส่วนใหญ่อยู่ใน ภาคเกษตร ถ้าสร้างความมั่นคงให้เกษตรกรได้ จะส่งผลต่อเนื่องไปยังภาคธุรกิจอื่นและนำไปสู่ฐานความมั่นคงทางสังคมของประเทศ

สำหรับการบริหารจัดการที่ดิน ก็เป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตร ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐยังไม่สามารถเปลี่ยนเกษตรกรจากความเป็นเกษตรแบบเคยชินได้ จึงเป็นความท้าทายที่ต้องชี้ให้เกษตรกรเห็นถึงข้อดีของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตัวเกษตรกรและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัญหาและความท้าทายของภาคเกษตรยังมีหลายด้านที่ต้องได้รับการเปลี่ยนแปลง แบ่งตามองค์ประกอบหลักเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3) ด้านการตลาด

เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตสินค้าแล้วไม่มีตลาดรองรับ ระดับราคาสินค้า รวมถึงปริมาณการผลิตสินค้าที่ยังไม่ถึงจุดคุ้มทุนและไม่สอดคล้องหรือได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องนำมาสร้างเป็นโจทย์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต้องมีการบูรณาการร่วมกันอย่างแท้จริง ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกันในการขับเคลื่อนและการกำหนดนโยบาย เพื่อเปลี่ยนโฉมเกษตรกรไทยให้สามารถเปลี่ยนผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

ปัจจุบัน GDP ภาคเกษตรมีสัดส่วนอยู่ที่ประมาณร้อยละ 8 ของ GDP ประเทศ ซึ่งเป็นสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ในขณะที่ประชากรและแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาคเกษตร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับภาคส่วนอื่นๆ ดังนั้น ควรปรับเปลี่ยนแนวคิดโดยการนำผลผลิตของภาคธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรมาพิจารณาร่วมด้วย ทั้งสินค้าเกษตรแปรรูปและสินค้าส่งออก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งภาคเกษตรจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนที่สุด หากมีสัดส่วนของ GDP ภาคเกษตรเพิ่มขึ้นนั้น ย่อมส่งผลต่อความสำคัญที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณสำหรับภาคเกษตรและดูแลเกษตรกรได้มากขึ้น รวมถึงนโยบายรัฐบาลและการพัฒนาที่จะมีการปรับเปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน

การขับเคลื่อนภาคเกษตรให้เติบโตและรองรับต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำไปสนับสนุน คือ งานวิจัย และเทคโนโลยี/นวัตกรรม โดยภาคเกษตรต้องนำปัจจัยดังกล่าวเข้ามาใช้ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รวมถึงต้องส่งเสริมให้เกษตรกรได้เรียนรู้และรับรู้ในสิ่งเหล่านี้ไปพร้อมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตและสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้เกษตรกร นอกจากนี้ ภาคเกษตรยังต้องเตรียมการเพื่อรองรับภาคการท่องเที่ยวและภาคบริการที่จะฟื้นตัวขึ้น ภาคเกษตรจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการพลิกฟื้นภาคเศรษฐกิจ ซึ่งหากสามารถสร้างความเข้มแข็งในภาคเกษตรและฟื้นตัวได้ และทำให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้ที่มั่นคง ส่งผลต่อภาคธุรกิจอื่นให้ฟื้นตัวได้เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความมั่นคงทางระบบเศรษฐกิจและประเทศ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในภาคเกษตร โดยข้าราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนให้ภาคเกษตรก้าวไปข้างหน้า ซึ่งหากสามารถพลิกโฉมเกษตรกร ยกกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้มีความมั่นคงได้ ภาคเกษตรจะสามารถเปลี่ยนวิกฤตจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นให้เป็นโอกาสขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคเกษตรจะได้รับผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าวน้อย หากเทียบกับภาคส่วนอื่นก็จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากความท้าทายที่กล่าวไปแล้วข้างต้น รวมถึงความท้าทายด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ด้านโลจิสติกส์ เพื่อให้ภาคเกษตรสามารถก้าวต่อไปได้ในอนาคต ทั้งนี้ ข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรได้รับทราบนโยบายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมถึงความรู้สึกหรือความต้องการของเกษตรกร และนำไปวางแผนในการบริหารจัดการร่วมกันในการขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานและนำไปสู่เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ การสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรกรรรมให้กับเกษตรกร ซึ่งย่อมจะเป็นประโยชน์กับประเทศต่อไป

2. ข้อเสนอจากการบรรยายพิเศษในหัวข้อ “การปรับตัวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” โดย ดร.ทองเปลว กองจันทร์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีประเด็นและรายละเอียดดังนี้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้วางแนวทางในการเชื่อมโยงการบริหาร แปลงสารให้ชัด จัดสรรให้ถูก ซึ่งหมายความว่านโยบายของรัฐบาล แผนปฏิรูปประเทศ แผนเศรษฐกิจ Bio – Circular - Green Economy (BCG Economy) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 9 หมายเหตุ จากทั้งหมด 13 หมายเหตุ

เพื่อผลิตสินค้า ที่มีมาตรฐานทั้งการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และการปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP)

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลักในอนาคต (Mega Trends) มี 10 ด้าน ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ไปสู่สังคมสูงวัย ซึ่งทำให้มีแรงงานลดลง 3) อนาคตของงานบางอย่างที่จะหายไปและงานใหม่ที่จะเข้ามา 4) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางสังคม การย้ายถิ่น ย้ายงาน ขนาดของครอบครัว เล็กกลงและไม่นิยมมีบุตรหลายคน 5) การขยายตัวของเมืองและเมืองอัจฉริยะ (Smart Cities) โดยร้อยละ 70 ของประชากรจะอยู่ในเมืองอัจฉริยะ 6) การแพทย์สมัยใหม่และการรักษาพยาบาล ในเชิงป้องกันมากกว่าการรักษาเมื่อเป็นโรคแล้ว 7) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ซึ่งมีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงรุนแรง ถึงแม้ว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยจะคงเดิม แต่ฝนตกหนักและกระจุกตัวในบางพื้นที่ ในช่วงเวลาเดียว ขณะที่บางพื้นที่มีฝนตกลง 8) การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและตลาด Carbon Credit ซึ่งหลายประเทศจะต้องให้สัตยาบรรณในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 9) พลังงานหมุนเวียนและพลังงานทางเลือก ทั้ง ลม แสงอาทิตย์ และน้ำ เพื่อผลิตไฟฟ้าทดแทนพลังงานจากฟอสซิล และ 10) แนวโน้มทางเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งทวีความรุนแรงและตึงเครียดระหว่างประเทศมหาอำนาจ ทั้ง 10 แนวโน้มนี้จะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรของไทย ทั้งการผลิต การแปรรูป และการตลาด โดยการผลิตจะต้องผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ด้วยการเน้นระบบฟาร์มอัจฉริยะ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายการจัดทำ 1 อำเภอ 1 แปลงเกษตรอัจฉริยะ ในปี 2566 ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่ายไปสู่ผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น ตลาดของสมุนไพรมีมูลค่า 40,000 ล้านบาท หากมีการแปรรูปไปสู่เวชภัณฑ์และเครื่องสำอางจะทำให้มีมูลค่า เพิ่มขึ้นกว่า 4-5 เท่าได้ โดยต่อไปจะต้องเน้นการแปรรูปสินค้าให้มากขึ้น และการตลาดทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ หลากหลายรูปแบบ

ในบริบทโลก ภาคเกษตรมีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับความมั่นคงด้านอาหาร ความมีคุณภาพของผลิตผลทางการเกษตร และความปลอดภัยของอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย 3S ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วย Safety (ความปลอดภัยของอาหาร) Security (ความมั่นคงของภาคการเกษตรและอาหาร) Sustainability (ความยั่งยืนของภาคการเกษตร) รวมทั้งการวางแผนระบบการผลิตสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการทำให้ราคาสินค้าเกษตรดีขึ้น เกษตรกร มีคุณภาพชีวิตที่ดี หลุดพ้นจากความยากจนด้วยการทำเกษตรมูลค่าสูงและเกษตรแปรรูป

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พร้อมที่จะปรับตัว และเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อยกระดับการพัฒนา วางแผน จัดการ และส่งเสริมเกษตรกรในการพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาด เพื่อรองรับ Next Normal (ความปกติถัดไป) โดยภาคเกษตรมีการใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 149 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 35 ล้านไร่ มีครัวเรือนเกษตรกรกว่า 8 ล้านครัวเรือน หรือ 30 ล้านคน สามารถสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของภาคเกษตร ประมาณร้อยละ 8 ของ GDP ทั้งประเทศ โดยมีตัวชี้วัดในการเพิ่ม GDP ของภาคเกษตรที่ร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งมาจากสาขาพืช ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ และบริการทางการเกษตร

สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือ Next Normal มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ที่อยู่อาศัย จะมีหน้าที่หลากหลายมากขึ้น โดยเป็นทั้งสถานที่ทำงาน สถานบันเทิง และสถานที่ออกกำลังกาย 2) การดำเนินชีวิต จะปรับไปสู่การเป็นสังคมไร้การสัมผัส ไม่มีการสัมผัสด้วยมือ ใช้เสียงสั่งให้เครื่องใช้ไฟฟ้าทำงาน และ 3) ภาคเกษตร มุ่งไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิต ทั้งดิน ชลประทาน พันธุ์พืช/สัตว์ และแรงงานเกษตร

สิ่งที่ทำให้บรรลุเป้าหมายประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1) การพัฒนากำลังคนภาคการเกษตร

ในเรื่องนี้ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.) ร่วมกับ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) ได้ทำแผนพัฒนากำลังคนภาคการเกษตรของประเทศไทยในทุกมิติ ตั้งแต่เกษตรกรรายย่อย กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยจะต้องพัฒนาในกลุ่มกำลังคน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรพอเพียงและเกษตรกรสูงวัย ซึ่งจะต้องรักษาไว้อย่าทอดทิ้ง เพราะเมื่อเกิดวิกฤตขึ้น การทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยโอบอุ้มและสนับสนุนกลุ่มคนรากฐานของประเทศไทยไว้ กลุ่มเกษตรกรแปรรูปและเกษตรอุตสาหกรรม ซึ่งจะต้องพัฒนาและสนับสนุนผ่านงานวิจัยและเทคโนโลยีนวัตกรรมให้กับคนกลุ่มนี้ กลุ่มเกษตรกรท่องเที่ยว ซึ่งภาคเกษตรจะต้องเกี่ยวข้องกับภาคการผลิตอื่นด้วย โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้พัฒนากำลังคนเหล่านี้อย่างต่อเนื่องทั้ง Smart Farmers Young Smart Farmers และเกษตรกรแลกเปลี่ยน ซึ่งมีจำนวนกว่า 600 คน ที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำเกษตรกับเกษตรกร ในประเทศญี่ปุ่น กลุ่มกำลังคนเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาภาคเกษตรของประเทศไทย

2) การพัฒนากระบวนการทำงาน

การวางแผน กำหนดกรอบยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อจะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ รวมทั้งพัฒนาให้มีการลดขั้นตอน/กระบวนการทำงานให้สั้นลง การทำแผนในระดับจังหวัดแบบบูรณาการของหน่วยงานในพื้นที่ โดยได้สั่งการให้ทุกหน่วยงานของ กษ. ในระดับจังหวัดจัดทำแผนการพัฒนาการเกษตรในระดับจังหวัด ร่วมกันบูรณาการทั้งด้านดิน น้ำ ปืช ปศุสัตว์ และประมง และใช้แผนที่การบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-map) เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจให้เกษตรกรทำเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่ในด้านการผลิตและการตลาด

3) การผลักดันการวิจัยและนวัตกรรมการเกษตร

โดยนำงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีอยู่มาใช้ และวางแผนร่วมกันในการกำหนดประเด็นงานวิจัยที่จะต้องค้นคว้าตามความปกติใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น งานวิจัยพันธุ์ข้าวใช้เวลาในการวิจัยกว่า 8 ปี ในการที่จะผลิตและจำหน่ายสู่ตลาดได้ และผลักดันการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการวิจัยการเกษตร

รวมทั้งต่อยอดผลงานวิจัยด้านเกษตรตามแนวทาง BCG Model นอกจากนี้ ควรทบทวนเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาการวิจัยให้สอดคล้องกับ Next Normal

4) การยกระดับความร่วมมือเครือข่ายพัฒนาภาคเกษตร

เกษตรกร ผู้ประกอบการ และภาครัฐ ในการพัฒนาภาคเกษตรผ่านการทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่ ทั้งการถ่ายทอดจากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) 882 ศูนย์ ซึ่งทุกหน่วยงานของ กษ. จะลงไปทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ และมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานร่วมกันใน ศพก. และศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC) ที่มีอยู่ทั้ง 77 จังหวัด แม้ว่าจะไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ แต่จะสามารถดำเนินงานขับเคลื่อนในการพัฒนาการเกษตรผ่านการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน

3. ข้อเสนอจากเวทีการเสวนาในหัวข้อ “Disruptive Change: เกษตรไทยต้องเปลี่ยนโฉม”

นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา นายกสมาคม เศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีประเด็นปัญหาอุปสรรค และความท้าทายของภาคการเกษตรไทยในปัจจุบัน ที่จะต้องเร่งแก้ไข 5 ประการ ได้แก่

1) เปลี่ยน Mind set ทุกฝ่าย

โดยเริ่มต้นจากความคิดของตนเองก่อน เนื่องจากคนส่วนใหญ่มองภาคการเกษตรและเกษตรกรเป็นคนยากไร้ ต้องปรับมุมมองให้มองเกษตรกรเป็นอาชีพอาชีพหนึ่งที่มีความทัดเทียมกับอาชีพอื่น ภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเน้นในเรื่องของการสร้างหรือการปรับโครงสร้างภาคการเกษตรเป็นหลัก สนับสนุนในเรื่องความช่วยเหลือด้านงบประมาณเป็นรอง และไม่ควรเน้นในเรื่องการผลิตวัตถุดิบขั้นพื้นฐานเพียงอย่างเดียว ควรเน้นส่งเสริมในเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรและการจัดการ Supply Chain ทั้งระบบ รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่มีกฎนำไปใช้เชื่อมโยงกับกฎระเบียบหรือการกีดกันการค้า

2) ปรับกลุ่มเป้าหมาย

ภาครัฐจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องการบริหารจัดการภาคการเกษตร ที่เป็นรูปธรรม ต้องปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีที่ใช้และวิธีการเข้าหาเกษตรกร ซึ่งจากเดิมที่มองภาคเกษตรเป็น ภาคเกษตรกรรม ประมง และปศุสัตว์ อาจต้องปรับการมองการผลิตของภาคเกษตรใหม่ โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ (1) เกษตรอุตสาหกรรม เช่น สับปะรด และมันสำปะหลัง เป็นต้น เน้นหาวิธีการใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีผลผลิตภาพเพิ่มขึ้น (2) เกษตรกรรมทางเลือก อาทิ เศรษฐกิจพอเพียง นวนเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นกลุ่มที่ต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง เน้นการสร้างเครือข่าย (Networking) และรูปแบบการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) และ (3) เกษตรสมัยใหม่ (คน ปัจจุบันการผลิตเทคโนโลยี องค์กร) ซึ่งภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ควรจะต้องให้ความสำคัญทางด้านของเทคโนโลยี ร่วมกับด้านวิชาการ เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มี Platform ชัดเจนที่จะเข้ามาช่วยจัดการในเรื่องพื้นฐานต่างๆ อาทิ ที่ดิน การทำฟาร์มในเมือง การซื้อขายทรัพย์สินหรือสินทรัพย์ ซึ่งคนที่จะเป็นเกษตรกรสมัยใหม่จะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่เป็น และภาครัฐจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นให้ได้ในอนาคต

3) ปรับการจัดการทรัพยากร

(1) ที่ดิน ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยน Concept ให้สามารถ Transfer หรือเปลี่ยนมือได้ แต่จะต้องมีการกำหนดรายละเอียดหรือข้อจำกัดบางอย่างให้ชัดเจน และในส่วนของที่ดินที่นายทุนได้ซื้อไว้และไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร ภาครัฐควรหาวิธีการในการเข้าไปเช่า แล้วนำมาจัดสรรให้แก่เกษตรกรเพื่อใช้ประโยชน์ในการเป็นที่ดินทำกินได้ในอนาคต

(2) ทะเล ภาครัฐจะต้องพยายามหาทางหรือวิธีการใหม่ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางทะเล ซึ่งการลงทุนเกี่ยวกับฐานทรัพยากรทางทะเลยังไม่เพียงพอ รวมถึงการจัดการปัญหาด้านการประมงนอกน่านน้ำ เนื่องจากการถูกแบนโดย IUU จนทำให้ไม่สามารถทำประมงทะเลได้ เหลือแต่การทำประมงพื้นบ้าน ทำให้ต้องนำเข้าวัตถุดิบทางทะเลจากต่างประเทศ

(3) น้ำ ควรให้ความสำคัญในด้าน Demand Side แทน Supply Side และองค์กรภาคประชาชนควรได้รับสิทธิ์

ที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำของตนเองมากกว่าที่ผ่านมา และ

(4) ทุน/หนี้สินของเกษตรกร มีผลทั้งทางบัญชีและทางจิตใจของเกษตรกร จำเป็นต้องมีการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกร

4) เทคโนโลยีที่เหมาะสมแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

(1) วิธีการจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับงานวิจัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

(2) เทคโนโลยีที่มีอยู่จะต้องจัดให้เข้ากับประเภทของการเกษตรในรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสม และ

(3) ต้องมุ่งเน้นในเรื่องของการนำไปใช้ให้ได้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถนำไปใช้ได้จริงและต่อยอดต่อได้

5) คน/กลไก แรงงานภาคเกษตรที่ลดน้อยลง ภาคการศึกษา มีคนให้ความสนใจด้านการเกษตรน้อยลง สถาบันการศึกษา ด้านการเกษตรลดลง แต่ยังคงต้องปรับบทบาทให้เข้ากับบริบทการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยี ระบบการส่งเสริม จะต้องเป็นแบบ Integration กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรต่างๆ ต้องมีการปรับปรุงกลไกการทำงานให้เท่าทันกับเทคโนโลยีหรือวิธีการทำงานในปัจจุบัน รวมถึงกฎหมายต่างๆ ที่ต้องปรับปรุงให้มีความเป็นปัจจุบันมากยิ่งขึ้น อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ซึ่งจะทำให้กระบวนการทำงาน สามารถเดินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิศทางภาคการเกษตรในอีก 2 - 3 ปีข้างหน้า และประเทศไทยควรปรับตัวอย่างไร

ทุกคนต้องพยายามทำให้เกษตรเป็นอาชีพ เป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ที่สามารถทำได้ทั้งในแง่ของการผลิตและการตลาด การผลิตจะต้องเป็นการผลิตที่หลากหลาย มีการสร้างแบรนด์เป็นของตนเอง รวมถึงผลผลิตจะต้องมีคุณภาพ มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่ปรับให้เข้ากับโลกในปัจจุบัน นอกจากนี้ จะต้องมีการแก้ไขกฎหมาย กลไก และระเบียบต่าง ๆ ให้เหมาะสม และเท่าทันกับโลก ที่เปลี่ยนแปลงไป

รศ.ดร.วิษณุ อรรถวานิช
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 ได้นำเสนอความท้าทายที่ทำให้
 ภาคเกษตรไทยต้องพลิกโฉมใน 3
 ประเด็น คือ

1) ด้านกำลังคน

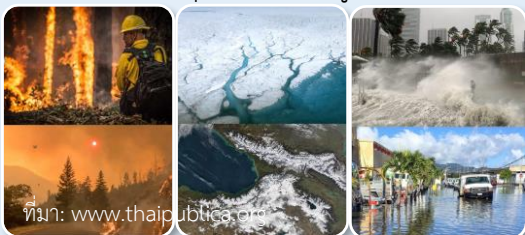
แรงงานและเกษตรกร ภาคเกษตรไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) ในอัตราเร่งและสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ขณะที่แรงงานหนุ่มสาวเคลื่อนย้ายออกจากภาคเกษตรในอัตราเร่งเช่นเดียวกัน และประสบปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา โดยครัวเรือนภาคเกษตรมีการศึกษาน้อยกว่าเมื่อเทียบกับครัวเรือนนอกภาคเกษตร ซึ่งความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ

ภาครัฐ (ราชการ) โครงสร้างกำลังคนภาครัฐในภาคเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและทิศทางในอนาคต ซึ่งไม่สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และเมื่อจำแนกตามภารกิจและสินค้าเกษตรพบว่า กำลังคนขาดความสมดุล

กำลังคนที่เป็นนักวิจัยหลายสาขาวิชา (ภาคเกษตร) เกิดการขาดแคลน เช่น สาขาวิชาปรับปรุงพันธุ์/โรค/แมลง (ทั้งพืช ปศุสัตว์ ประมง) สาขาวิชาเครื่องจักร/เทคโนโลยีการผลิต สาขาวิชาบริหาร/จัดการ/วางแผน

2) ด้านเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอยู่ใน 10 อันดับแรกของโลก และในอนาคตอาจจะเกิดความสูญเสียเป็นอย่างมากหากไม่มีการปรับตัว โดยเฉพาะพื้นที่นอกเขตชลประทานจะมีความเปราะบางมาก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลผลิตพืชเศรษฐกิจของไทยจะลดลงและอาจส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิต ทั้งผู้ผลิตและภาคอุตสาหกรรมที่รับซื้อผลผลิต เนื่องจากความไม่แน่นอนของผลผลิต และราคาวัตถุดิบที่ปรับตัวสูงขึ้น

ที่มา: www.thaipublica.org

3) การเข้าถึงและใช้ดิจิทัลเทคโนโลยี

เกษตรกรไทยเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีน้อยมาก โดยเฉพาะการใช้แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับการทำฟาร์ม ในกระบวนการผลิตปัจจุบัน เกษตรกรมีการใช้แอปพลิเคชันเพียงบางขั้นตอน หากเกษตรกรสามารถเข้าถึงและใช้แอปพลิเคชันตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงกระบวนการจำหน่าย ผลผลิตจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาภาคการเกษตรและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

1) พลิกโฉมนโยบาย

ปัจจุบันนโยบายภาครัฐเป็นนโยบายแบบให้เปล่า ซึ่งจะทำให้เกษตรกรไม่เกิดแรงจูงใจและไม่มีการปรับตัวในการผลิต เช่น การให้เงินเยียวยา ซึ่งนโยบายแบบให้เปล่าเป็นตัวจุดรั้งให้เกษตรกรไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจนได้ ทำให้ภาครัฐสิ้นเปลืองงบประมาณไปอย่างเปล่าประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันควรปรับเปลี่ยนเป็นนโยบายการให้เงินช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไข ซึ่งจะทำให้เกษตรกรเกิดความท้าทายและมีแรงจูงใจในการปรับตัว

2) เรื่องของตลาด

ควรส่งเสริมในลักษณะเศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงตลาดเช่าบริการเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ในราคาย่อมเยาและครอบคลุมทั่วถึงทั้งประเทศ เนื่องจากเกษตรกรมีการปลูกพืชแบบกระจุกตัว การส่งเสริมเครื่องจักรกลหรือดิจิทัลเทคโนโลยีในพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้าง หรือเกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) และควรส่งเสริมให้มีการแข่งขันในตลาดเช่าบริการ ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง และรายได้สุทธิของเกษตรกรเพิ่มขึ้น

3) ด้านกำลังคน

ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อรวบรวมและสามารถระบุบุุททักษะกำลังคนในภาคเกษตร ซึ่งจะทำให้สามารถจัดฝึกอบรมและจัดสรรงบประมาณได้อย่างตรงจุดและถูกต้อง รวมถึงสนับสนุนในสาขาที่ขาดแคลน เช่น การให้ทุนการศึกษา พร้อมทั้งร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และภาคเอกชนแบบบูรณาการเพื่อยกระดับกำลังคน

โดยเน้นภาคปฏิบัติให้มากขึ้น และมีระบบติดตามประเมินผล การฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ควรส่งเสริมแหล่งน้ำให้เกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรนอก เขตชลประทาน เพื่อลดความผันผวนของสภาพอากาศ เช่น การ ทำบ่อจืด รวมทั้งให้ความรู้กับเกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการปรับตัวที่ เหมาะสม พร้อมรับการปรับตัวควบคู่ไปกับหลักประกันที่ดี และ พัฒนาระบบประกันภัยสินค้าเกษตรเพื่อคุ้มครองความเสียหาย ต่อพืชผลเนื่องจากภัยธรรมชาติ

5) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทางการเกษตร

ควรจัดกลุ่มเกษตรกรรายย่อย โดยแบ่งตามศักยภาพ ได้แก่ กลุ่มที่มีศักยภาพสูง กลุ่มที่มีศักยภาพกลาง และกลุ่มที่มี ศักยภาพต่ำ และให้ความรู้ด้านดิจิทัลตามการจัดกลุ่มดังกล่าว รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ นำแอปพลิเคชันมาใช้ลดต้นทุน การใช้ดิจิทัลแอปพลิเคชันทาง การเกษตร ทั้งต้นทุนทางการเงินและต้นทุนทางการ เรียนรู้

ทิศทางภาคการเกษตรในอีก 2 - 3 ปีข้างหน้า ประเทศไทยควรจะปรับตัวอย่างไร

1) อาหารปลอดภัย

ผู้บริโภคหันมาใส่ใจเรื่องอาหารปลอดภัยมากขึ้น มีความสนใจเรื่องของอาหารสุขภาพ ซึ่งจะเป็นโอกาสของ ประเทศไทยที่จะพัฒนาสู่การผลิตที่มีคุณภาพ ได้ มาตรฐาน และตรงความต้องการของผู้บริโภคในอนาคต ได้

2) การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ในอนาคตจะมีการกีดกันทางการค้าและการลงทุน มากขึ้น การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่ สำคัญในการสร้างความได้เปรียบต่อตลาดโลก

คุณ ผกา กาญจน ภู พุดตาล เกษตรกรผู้ปลูก ข้าว ได้นำเสนอในประเด็น การปรับเปลี่ยนของเกษตรกร โดยใช้ข้าวหอมผกาเป็นกลไก ในการขับเคลื่อน โดยกล่าว ว่า

“ข้าวหอมผกา” เกิดขึ้นจากกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจ ชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่าน ประเทศไทยไปสู่ยุค 4.0 ที่นำโดย “นวัตกรรม” และ “ความคิดสร้างสรรค์” ยกระดับชาวนาในภาคกลาง (พระนครศรีอยุธยา) ที่ต้องการขายข้าวสารที่มีคุณภาพ เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และ กข43 มีราคาเป็นธรรมส่งตรง สู่ผู้บริโภค โดยรวมกลุ่มกันปลูกข้าวภายใต้แบรนด์ “หอมผกา” ซึ่ง มุ่งเน้นกลุ่มข้าวสุขภาพ “เหมาะสำหรับใส่ใจสุขภาพ” เพื่อ เป็นทางเลือกให้กับผู้รักสุขภาพ และผู้ที่ทานข้าวกล้อง ไม่ได้ ผ่านระบบ GAP ใช้พันธุ์ข้าวพิเศษ โดยกรมการข้าว ร่วมกับสำนักวิจัยคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ทำการวิจัยข้าวขัดขาวจำนวน 120 พันธุ์ มาทำการตรวจวิเคราะห์ทดลองในห้องปฏิบัติการ เพื่อหา พันธุ์ข้าวที่มีค่าดัชนีน้ำตาลต่ำ

แรงบันดาลใจในการทำการเกษตรแบบครบวงจร จาก ครอบครัวที่ทำการเกษตรจากรุ่นสู่รุ่นในลักษณะขายส่งโรงสี ข้าวชุมชน สู่การทำการเกษตรแบบครบวงจร โดยมีจุด เปลี่ยนจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยน จากการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม โดย 1) ปลูกพืชแบบ ผสมผสาน (ข้าวและผัก) 2) สำรวจความต้องการของตลาด จากห้างสรรพสินค้า (สิ่งที่ตลาดต้องการ) 3) ศึกษาหาข้อมูล การทำการเกษตรใน website ของกรมการข้าว 4) ติดต่อ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ เกษตรอำเภอ และ 5) เข้าร่วม กลุ่ม Smart Farmer

การเริ่มต้นการขายออนไลน์

1) การสร้างตัวตนผ่านทางออนไลน์ให้น่าสนใจ โดย ใช้ การเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อยกระดับผลผลิตและราคา สินค้า และ 2) เปลี่ยนจากการทำการเกษตรทั่วไป ให้เป็น แบบ Good Agricultural Practice (GAP) และเข้าร่วมกลุ่ม Smart Farmer

การตัดสินใจซื้อของลูกค้าทางสื่อออนไลน์ขึ้นอยู่กับ โดย

1) ภาพ (Picture) 2) ราคา (Price) 3) การรับประกัน 4) คะแนนการจัดส่ง (Shipping Rating) 5) คะแนนร้านค้าสินค้า 6) การรีวิว (Review) 7) ของแถม (Promotion) และ 8) การตอบแชทของคนขาย แล้วนำมาปรับให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า

วิธีรอดจากภาวะวิกฤต โดยภาวะวิกฤตที่ทางบริษัทภาคากัญจน์ ประสบแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ราคา 2) การแพร่ระบาดของโควิด และ 3) Climate Change (น้ำแล้ง/น้ำท่วม) เกษตรกรต้องปรับตัว ในกรณีที่เกิดผลผลิตของบริษัทไม่เพียงพอ ทางบริษัทจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเกษตรกร Smart Farmer และต้องใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเกษตรกร สำหรับวิกฤตของการแพร่ระบาดของโควิด ทางบริษัทภาคากัญจน์ ไม่ประสบปัญหาเหมือนกับบริษัทอื่น เนื่องจากทางบริษัทเป็นการซื้อขายออนไลน์ ไม่มีผลกระทบกับการซื้อของลูกค้า

ทิศทางของภาคการเกษตรอีก 2-3 ปีข้างหน้า เกษตรกรควรมีการปรับตัวเรื่องเทคโนโลยี และปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ

คุณ สมิต ทวีเลิศ นิธิ
กรรมการผู้จัดการ บริษัท นิธิ
ฟู้ดส์ จำกัด ได้นำเสนอ
ประสบการณ์ ในการเริ่มต้น
ดำเนินธุรกิจจากการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารที่
อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่

โดยเริ่มจากการประกอบธุรกิจลำไยอบแห้งและการค้าขายหอมหัวใหญ่ เริ่มเห็นช่องทางของการนำอุตสาหกรรม มาใช้ในการถนอมอาหาร ซึ่งการทำลำไยอบแห้งเป็นการแปรรูปที่ทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และสามารถเก็บผลผลิต ได้นานขึ้น ขณะที่การผลิตสินค้าเกษตรขึ้นอยู่กับฤดูกาล ซึ่งการผลิตลำไยในช่วงฤดูกลางและใช้เตาอบแห้งจะทำในระยะเวลา 1 เดือน ส่วนอีก 11 เดือน ไม่มีการใช้เตา จึงต้องนำสินค้าเกษตรอื่น อาทิ กระเทียม พริกไทย พริกป่น มาใช้ประโยชน์ในการแปรรูปอบแห้ง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการทำธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป โดยพยายามสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายกับสถาบันเกษตรกร ถือเป็นธุรกิจที่ดีมีโอกาสเติบโตในช่วงเวลานั้น

ต่อมาเริ่มเห็นสภาพปัญหาและโอกาสของธุรกิจ เช่น ความแตกต่างของตลาดทั้งในเรื่องคุณภาพและราคา แนวโน้มการจำหน่ายสินค้าเกษตรเริ่มมีมูลค่าลดลง การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกันมีเพิ่มขึ้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ พริกไทยและกระเทียมจากเชียงใหม่ไม่ได้เป็นสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพในตลาดโลก ทำให้ต้องมองหาโอกาสที่จะเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรเหล่านั้น จึงได้เริ่มธุรกิจอุตสาหกรรม การผลิตเครื่องเทศและผงปรุงรส ซึ่งทำให้การแปรรูปสินค้าเกษตรมีศักยภาพในการส่งออกเพิ่มขึ้น โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต รวมถึงมีการจ้างวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์การอาหารเพิ่มขึ้น มีการใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive) ซึ่งทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 30 ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องหาแนวทางปรับตัวเพื่อลดต้นทุนเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ หลังจากที่ได้มีโอกาสไปศึกษาในต่างประเทศ จึงนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาปรับใช้ โดยเห็นว่าการบริหารธุรกิจของต่างประเทศเน้นการใช้ปัญญาเข้มข้น ฐานความรู้และฐานความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่พึ่งพาแรงงานเข้มข้น จึงได้จัดตั้งแผนกวิจัยของบริษัทขึ้นมาเพื่อวิจัยธุรกิจ และ รับผิดชอบต่อบริษัทอื่น และส่งจำหน่ายให้กับโรงงานผลิตขนมและโรงงานแปรรูปเนื้อสัตว์มากขึ้น โดยมีเป้าหมายต้องการขยายฐานลูกค้ารายใหญ่เพิ่มขึ้น

ปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสุขภาพและอาหารเพิ่มขึ้น โดยมีกลุ่มมังสวิรัตและวีแกน ที่ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ จึงลองมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันด้วยการรับประทานอาหารมังสวิรัตเพื่อมองหาโอกาสตลาดในประเทศไทย ซึ่งในช่วงแรกพบว่า ทางเลือกในการบริโภคอาหารลดลง และความกังวลว่าจะขาดสารอาหารเพิ่มขึ้น จึงได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า บริษัทในสหรัฐอเมริกาสามารถผลิตแฮมเบอร์เกอร์จากพืชที่มีสีและรสชาติเหมือนเนื้อสัตว์ จึงเป็นแรงบันดาลใจในการชวนนักวิทยาศาสตร์และทีมวิจัยมาร่วมคิดค้นหานวัตกรรมอาหารแปรรูป โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลที่มีอยู่ อาทิ การผลิตพืชจากเนื้อในประเทศ มีต้นทุนต่ำกว่าการนำเข้าจากต่างประเทศ การลดการบริโภคเนื้อสัตว์ช่วยลดมลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการเผาพื้นที่เพื่อใช้ในการเพาะปลูกพืชอาหารสัตว์ ความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทางเลือกมีราคาค่อนข้างสูง

ซึ่งมีผลงานวิจัยระบุว่า การบริโภคเนื้อสัตว์ส่งผลเสียต่อสุขภาพ และการบริโภคเนื้อสัตว์ทั่วโลกที่เพิ่มขึ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับอัตราการเสียชีวิตจากโรคหัวใจและโรคมะเร็งที่เพิ่มขึ้นด้วย

ดังนั้น การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่สามารถผลิตโปรตีนแปรรูปจากพืชหรือผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาที่ผู้บริโภคยินดีจ่าย จะช่วยลดปัญหาด้านสุขภาพและการบริโภคเนื้อสัตว์ลงได้ จึงเป็นที่มาของการประกอบธุรกิจผลิตโปรตีนจากพืชคุณภาพดีทดแทนเนื้อสัตว์ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อสัตว์พบว่า มีปริมาณไขมัน คอเลสเตอรอล และโซเดียมน้อยกว่าเนื้อหมูบด สำหรับการสร้างแบรนด์และการสร้างตัวตนผ่านช่องทางออนไลน์ เมื่อปี 2562 บริษัทได้เข้าร่วมโครงการ Space-F โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (National Innovation Agency: NIA) มหาวิทยาลัยมหิดล และบริษัท ไทยยูเนี่ยนกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ร่วมกันจัดทำโครงการสตาร์ทอัพเรื่องนวัตกรรมอาหาร และผลิตเนื้อจากพืชโดยใช้ชื่อแบรนด์ว่า “Let’s plant meat” เพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้ทั่วโลก

กระบวนการผลิตเนื้อจากพืชเริ่มจากการสกัดโปรตีน ไขมัน และสารยึดเกาะ จากพืช นำมาวิจัยและใส่เครื่องเทศตามรสชาติต่างๆ ตามความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังได้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมร้านอาหารในประเทศ เพื่อให้โปรตีนจากพืช (Plant-based) มีตลาดที่หลากหลายมากขึ้น ปัจจุบันส่งออกไปแล้วกว่า 3-4 ประเทศ รวมถึงต้องการให้คนรุ่นใหม่หันมาบริโภคโปรตีนจากพืชและตระหนักถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น การทำธุรกิจเกิดจากการมองเห็นตลาด เรียนรู้เข้าใจ และลองผิดลองถูก สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ต้องปรับรูปแบบการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น

สุดท้ายนี้ เกษตรกรควรปรับตัวด้วยการผลิตตามหลักตลาดนำการผลิต จำหน่ายในราคาที่ผู้บริโภคยินดีจ่าย การผลิตทางการเกษตรต้องปลอดภัยได้มาตรฐาน ที่สำคัญคือเกษตรกรต้องมีการบันทึกข้อมูลของตนเอง มีการทำพันธสัญญา ทำการซื้อขายล่วงหน้า มีตลาดรองรับที่หลากหลาย และต้องเข้าถึงเกษตรบริการ หรือ Single Machinery Ring ที่ให้บริการเช่าเครื่องจักรกลและนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ การทำเกษตรอัจฉริยะ จะต้องมีขั้นตอนค่อยเป็นค่อยไป ต้องอาศัยตลาดและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทิศทางเกษตรอุตสาหกรรมข้างหน้า เกษตรกรต้องบันทึกข้อมูลการผลิต ซึ่งพืชแต่ละชนิด มีลักษณะและการกำหนดคุณภาพมาตรฐานที่แตกต่างกัน สถาบันการศึกษาและภาครัฐ ควรออกแบบการบันทึกข้อมูลในรูปแบบ Pdf และทำเป็นสื่อการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านรูปแบบวิดีโอ หรือ YouTube เพื่อให้เกษตรกรใช้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ และจดบันทึก รวมถึงการสอนการจำหน่ายผลผลิตผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้ ต้องมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าเชิงพาณิชย์ร่วมกัน ซึ่งช่วยลดช่องว่างการพัฒนาภาคเกษตรได้

